מבחר טקסטים מרקסיסטים
בעריכת חברי ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי 2002-2000
בתוספת מבואות, הערות ונספחים

ו. א. לנין
גורלה ההיסטורי של תורת קרל מרכס

העיקר בתורת מרכס - זו הבהרת תפקידו ההיסטורי-העולמי של הפרולטריון, כיוצר החברה הסוציאליסטית. האם אישר מהלך המאורעות בכל העולם את התורה הזאת, אחרי שהורצתה על ידי מרכס?

בראשונה העלה אותה מרכס בשנת 1844. "המניפסט הקומוניסטי" של מרכס ואנגלס, שיצא לאור בשנת 1848, נותן כבר הרצאה שלמה, שיטתית, של התורה הזאת, ההרצאה הטובה ביותר עד היום. ההיסטוריה העולמית נחלקת מאז באופן ברור לשלוש תקופות עיקריות: 1) ממהפכת 1848 עד הקומונה הפריסאית (1871); 2) מהקומונה הפריסאית עד המהפכה הרוסית (1905); 3) מהמהפכה הרוסית ואילך.
נעיף מבט בגורלה של תורת מרכס בכל אחת מן התקופות.

I

בתחילת התקופה הראשונה אין תורת מרכס שלטת כלל וכלל. הרי היא - רק אחת הסיעות או אחד הזרמים המרובים מאוד של הסוציאליזם. אותה שעה שולטות צורות סוציאליזם הקרובות ביסודן לתנועת הנרודניקים [הערת המתרגם: מילולית - "אנשי העם", "העממיים", "העמוניים"] שלנו: אי-הבנת הבסיס החומרי של התנועה ההיסטורית, אי-יכולת להבחין בתפקידו ובערכו של כל מעמד בחברה הקפיטליסטית, חיפוי על המהות הבורגנית של התיקונים הדמוקרטיים במליצות שונות, כביכול סוציאליסטיות, על "העם", "הצדק", "המשפט" וכד'.

המהפכה של שנת 1848 פוגעת פגיעת-מוות בכל הצורות הרעשניות, הססגוניות, הצעקניות האלה של הסוציאליזם *הטרום*-מרכסי. המהפכה בכל הארצות מראה את המעמדות השונים של החברה *בפעולתם*. היריות בפועלים בידי הבורגנות הרפובליקנית בימי יוני שנת 1848 בפריס קובעות סופית את טבעו הסוציאליסטי של הפרולטריון *לבדו*. הבורגנות הליברלית מפחדת מפני עצמאותו של מעמד זה פי מאה יותר, משהיא מפחדת מפני ריאקציה כל-שהיא. הליברליזם הפחדני מתרפס לפניה. מעמד-האיכרים מסתפק בביטול שרידי הפאודליזם ועובר לצדו של הסדר ורק לעתים רחוקות יתנודד בין *הדמוקרטיה של הפועלים ובין הליברליזם הבורגני*. כל התיאוריות על סוציאליזם *לא*-מעמדי ועל פוליטיקה *לא*-מעמדית מתגלות כלהג נבוב.

הקומונה הפריסאית (1871) מסיימת את ההתפתחות הזאת של התיקונים הבורגניים; רק בזכות גבורתו של הפרולטריון התבססה הרפובליקה, כלומר אותה צורה של מבנה מדיני, שיחסי-המעמדות מתבטאים בה באופן הבלתי-מוסווה ביותר.

בכל יתר ארצות אירופה ההתפתחות מסובכת יותר ומוגמרת פחות, והיא מביאה אל אותה החברה הבורגנית המגובשת עצמה. לקראת סוף התקופה הראשונה (1848-1871), תקופת סערות ומהפכות, *גווע* הסוציאליזם הטרום-מרכסי. נולדות מפלגות *פרולטריות* עצמאיות: האינטרנציונל הראשון (1872-1864)

והסוציאל-דמוקרטיה הגרמנית.

II

התקופה השניה (1872-1904) נבדלת מן הראשונה באופי "השקט", בהעדר מהפכות. המערב סיים את המהפכות הבורגניות. המזרח עדיין לא בגר כדי להגיע אליהן.

המערב נכנס לתחום של התכוננות "שקטה" לקראת תקופת התיקונים העתידים לבוא. בכל מקום קמות מפלגות פרולטריות, סוציאליסטיות ביסודן, הלומדות לנצל את הפרלמנטריזם הבורגני, ליצור עיתונות יומית משלהן, מוסדות-השכלה משלהן, קואופרטיבים משלהן. תורת מרכס זוכה לניצחון מלא, ו - *הולכת ומתרחבת*. לאט, אך בלי הרף מתקדם תהליך התלקטותם וצבירתם של כוחות הפרולטריון, תהליך הכשרתו לקראת הקרבות העתידים לבוא.

הדיאלקטיקה של ההיסטוריה היא כזאת, שהניצחון התיאורטי של המרכסיזם מאלץ את אויביו *להתחפש* למרכסיסטים. הליברליזם הרקוב בתוך-תוכו מנסה להשיב את עצמו לתחייה בצורה של *אופורטוניזם* סוציאליסטי. את תקופת הכשרת הכוחות לקראת הקרבות הגדולים הם מפרשים במובן של ויתור על קרבות אלה. את שיפור מצבם של העבדים לשם מאבק נגד העבדות השכירה מפרשים הם במובן זה, שהעבדים ימכרו בפרוטה את זכויותיהם לחופש. בפחדנות מטיפים הם ל"שלום סוציאלי" (כלומר, לשלום עם בעלות על עבדים), להסתלקות ממלחמת-מעמדות וכו'. תומכים רבים מאוד להם בקרב צירי-הפרלמנט הסוציאליסטיים, בקרב כל מיני פקידים של תנועת הפועלים ובקרב האינטליגנציה "האוהדת".

III

לא הספיקו האופורטוניסטים לגמור את ההלל על "השלום הסוציאלי" ועל אי-הכרחיותן של סערות במשטר "הדמוקרטיה", והנה נפתח באסיה מקור חדש של סערות-עולם גדולות ביותר. בעקבות המהפכה הרוסית באו התורכית, הפרסית, הסינית. אנו חיים עכשיו ממש בתקופת הסערות האלה ו"השפעתן החוזרת" על אירופה. יהיה אשר יהיה גורלה של הרפובליקה הסינית הגדולה, שכל מיני צבועים "ציוויליזציוניים" חורקים עכשיו שיניהם לעומתה, לא יימצאו עוד כוחות בעולם אשר יצליחו לכונן שוב את משטר שעבוד-הצמיתים הישן באסיה, והם לא יטאטאו מעל פני האדמה את הדמוקרטיזם ההרואי של המוני העם בארצות האסייתיות והאסייתיות למחצה.

אי-אלה אנשים, שלא נתנו דעתם על תנאי הכשרתו והתפתחותו של מאבק-המונים, באו לידי ייאוש ולידי אנרכיזם מחמת הדחיות הארוכות של המאבק המכריע נגד הקפיטליזם באירופה. אנו רואים עכשיו, כמה קצר-ראות ורפה-רוח הוא הייאוש האנרכיסטי.

לא ייאוש, אלא עידוד יש לשאוב מתוך העובדה, שאסיה בת שמונה מאות המיליונים נסחפה לתוך המאבק למען אותם האידיאלים האירופיים עצמם.

גם המהפכות באסיה הראו לנו אותו חוסר-אופי ואותה שפלות של הליברליזם, אותו הערך היוצא-מן-הכלל אשר לעצמאות ההמונים הדמוקרטיים, אותו התיחום הברור בין הפרולטריון ובין הבורגנות למיניה. מי שמוסיף לדבר על פוליטיקה *לא*-מעמדית ועל סוציאליזם *לא*-מעמדי, אחרי הניסיון הן של אירופה והן של אסיה, ראוי הוא שיושיבוהו בפשטות בכלוב ויציגוהו לראווה בצדו של איזה קנגורו אוסטרלי .

אחרי אסיה התחילה להתנועע - רק לא באופן אסייתי - גם אירופה. התקופה "השקטה" של שנות 1872-1904 הלכה לעולמה לבלי שוב. יוקר-המחייה ועול התאגידים מביאים לידי החרפה שלא נראתה כמוה של המאבק הכלכלי, החרפה שהזיזה ממקומם אפילו את הפועלים האנגלים, שהושחתו ביותר על ידי הליברליזם. לעינינו הולך ומבשיל משבר פוליטי אפילו בארץ הבורגנית-היונקרית "הקשה כסלע" ביותר, בגרמניה. ההתחמשויות המטורפות והפוליטיקה של האימפריאליזם עושות את אירופה של ימינו למשכן של "שלום סוציאלי" כזה, הדומה ביותר לחבית של אבק-שריפה. התפוררותן של *כל* המפלגות הבורגניות והתבגרותו של הפרולטריון מתקדמות לבלי הרף.

מאז הופעתו של המרכסיזם הביא לו כל אחד משלושת העידנים הגדולים של ההיסטוריה העולמית אישורים חדשים וניצחונות חדשים. אבל ניצחון גדול עוד יותר יביא למרכסיזם, כתורת הפרולטריון, העידן

ההיסטורי העתיד לבוא.

מרץ שנת 1913